

Kommunrevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN
FRITIDSNÄMNDEN

Grundläggande granskning 2023

1. Inledning och bakgrund

Revisorerna är kommunfullmäktiges organ för kontroll och ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Revisorerna ska årligen granska verksamheten inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionssed. Enligt kommunallagen (12. kap 1 §) är revisionens uppgift att pröva om:

- Verksamheten sköts ändamålsenligt
- Verksamheten ur ekonomisk synvinkel sköts tillfredsställande
- Räkenskaperna är rättvisande
- Den interna kontrollen är tillräcklig

Revisorernas årliga granskning består av såväl en grundläggande granskning som av ett antal fördjupade granskningar. Den grundläggande granskningen är den löpande granskning som varje år genomförs avseende styrelse och nämnder, och består av tre delar:

- Granskning av delårsrapport och årsredovisning
- Granskning av måluppfyllelse
- Granskning av intern styrning och kontroll

Den grundläggande granskningen är till sin karaktär en fortlöpande insamling av fakta och iakttagelser. Granskningen ska ge underlag för att bedöma styrelsens och nämndernas styrning, uppföljning och kontroll, säkerhet i redovisningssystem och rutiner samt måluppfyllelse, för att kunna uttala sig i ansvarsfrågan. Den grundläggande granskningen kommer att fortgå fram till revisionens slutliga bedömningar i revisionsberättelsen rörande 2023.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Den grundläggande granskningen är en översiktlig granskning som syftar till att bedöma om styrelse och nämnder har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten. Detta för att säkerställa att de lever upp till de mål och beslut som fullmäktige fastställt.

Den grundläggande granskningen syftar därmed till att ge en översiktlig bild av styrelse och granskade nämnder och en tillräcklig grund för de bedömningar som görs inför ansvarsprövningen.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Har nämnden säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med fullmäktiges mål och uppdrag?
- Har nämnden säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?
 - Vidtar nämnden åtgärder vid eventuella avvikelser?
- Har nämnden en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?
- Är nämndens beslutsunderlag och protokoll tydliga?

1.2 Avgränsningar

Granskningen avser fritidsnämnden och är avgränsad till verksamhetsåret 2023. Granskningen färdigställs och avslutas därmed först efter att styrelse och nämnder behandlat sina årsbokslut/verksamhetsuppföljningar för 2023.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- Kommunallagen (2017:725)
- Strategisk plan 2016–2028
- Riktlinjer för aktiverade styrning (2021-03-09)
- Planeringsförutsättningar, budget och investeringar 2021–2024
- Riktlinjer för intern styrning och kontroll (2011-09-26)
- Nämndernas reglementen

1.3.1 Reglemente för fritidsnämnden

Enligt fritidsnämndens reglemente består nämndens grunduppdrag att ansvara för att erbjuda Umeås invånare ett rikt, jämlikt, jämställt och hållbart fritidsutbud där barn och ungas delaktighet och möjlighet till utveckling har en särställning.

1.3.2 Kommunspecifik styrmodell

Umeå kommun specificerar sin styrmodell i Riktlinjer för aktiverande styrning i Umeå kommun, antaget av kommunfullmäktige 2021-03-09. Riktlinjen ska tillämpas av Umeå kommuns nämnder och helägda bolag.

Riktlinjerna fastslår att verksamheten i nämnder/styrelser ska utgå från tilldelat grunduppdrag. Inom ramen för tilldelat grunduppdrag har nämnder/styrelser möjlighet att utifrån sina specifika förutsättningar och behov fastställa hur verksamhetsstyrning och uppföljning ska utformas. Detta innebär att varje nämnd och styrelse inom grunduppdragets ramar, lagstiftning, övriga direktiv och riktlinjer från kommunfullmäktige har mandat att besluta om mål, uppdrag och aktiviteter för sina egna verksamheter.

Uppföljning av grunduppdraget sker årligen genom att nämnd och styrelse bedömer i vilken omfattning nämnden eller styrelsen verkställt grunduppdraget och rapporterar sagda bedömning till kommunstyrelsen som sammanställer inför hantering i kommunfullmäktige.

Utöver grunduppdraget har nämnder och styrelser att förhålla sig till kommunfullmäktiges inriktningsmål. Inriktningsmål kan destinerats till namngivna nämnder och bolag som:

- särskilt ska prioritera arbete med just detta inriktningsmål
- bedöms ha de reella förutsättningar som krävs för att inriktningsmålet ska uppnås

Nämnder och styrelser har även att förhålla sig till specifika tilläggsuppdrag som kan tilldelas av kommunfullmäktige i samband med fastställande av planeringsdirektiv och budget.

1.3.3 Planeringsprocess och uppföljning

Efter kommunfullmäktiges beslut om samtliga nämnders och inriktning under juni månad ska nämnder/styrelser anta verksamhetsplaner och en internbudget inför kommande verksamhetsår. Verksamhetsplaner och nämndbudget ska beskriva hur nämnder avser verkställa:

- Nämndens grunduppdrag och övriga åtaganden enligt kommunfullmäktiges reglemente
- Mål och tilläggsuppdrag ställda till nämnd i beslutade planeringsdirektiv och budget

Nämnden genomför därefter verksamheten i enlighet med upprättad och fastställd verksamhetsplan och nämndbudget.

Nämnder och styrelser verksamhets ska kontinuerligt följas upp. Detta i syfte för att följa måluppfyllelse av verksamheternas kvalitet och utveckling. Uppföljningen ska bland annat ske genom:

- Verksamhetsuppföljning genom månads, tertial och årsbokslut
- Uppföljning av internkontroll

1.3.4 Riktlinjer för internkontroll

Kommunens dokument för riktlinjer för intern kontroll som antogs i september 2011, specificerar att kommunens samtliga verksamhetsområden ska tillämpa dessa riktlinjer. I dokumentet framgår att följande moment ska tillämpas av verksamheterna:

Risakanalys

En riskanalys ska göras i syfte att identifiera omständigheter som utgör risk att verksamheterna inte bedrivs enligt lagar och regler samt verksamhetens krav.

Kontrollåtgärder

Vid behov ska åtgärder tas utifrån resultatet av riskanalysen som förhindrar att verksamhetens krav inte uppfylls.

Uppföljning

Verksamheterna ska systematiskt och regelbundet följa upp, bedöma och avrapportera den interna kontrollen.

Dokumentation

Risakanalysen, kontrollåtgärder samt uppföljningen och bedömningen ska dokumenteras.

Rapportering

I samband med inrapportering av bokslut ska nämnderna/styrelserna rapportera till kommunfullmäktige huruvida deras internkontroll har varit tillräcklig.

1.3.5 Kommunfullmäktiges tilläggsuppdrag

Fullmäktige tilldelade fritidsnämnden ett tilläggsuppdrag för 2023:

- Tilläggsuppdrag 2021:29: Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden i uppdrag att i dialog med föreningslivet genomföra en analys av de verksamhetsmässiga konsekvenserna av framtida klimatförändringar med särskilt fokus på fritidssektorns behov och förutsättningar när det gäller vintersporten.

1.3.6 Genomförande

Den grundläggande granskningen har genomförts av de förtroendevalda revisorerna tillsammans med sakkunnigt stöd från EY. Granskningen har genomförts genom dialogmöten, bedömning av styr- och uppföljande dokument samt protokollsgranskning.

Dialogmöten

Revisorerna genomför dialogmöten med styrelse och nämnders presidier under våren 2023. Dialogmöte genomförs med hela styrelsen och nämnder (förutom PN, BRN och VN) under höst/vinter 2023. Frågeställningarna vid dialogen utgår från de områden som identifierats i revisorernas risk- och väsentlighetsanalys.

Dokumentstudier

För att få en helhetsbild av styrelsens/nämndens arbete, kompletteras dialogen med insamling, genomgång och analys av relevanta styr- och uppföljningsdokument (budget, reglemente, uppdragsplan, verksamhetsuppföljning per T1, T2 och årsbokslut, riskanalys, internkontrollplan etc.).

Protokollsgranskning

De förtroendevalda revisorerna följer styrelse och nämnder löpande, utifrån sina bevakningsansvar för nämnder, genom bland annat protokollsgranskning. Bevakningen rapporteras löpande på revisorernas sammanträden.

Protokollsgranskningen syftar bland annat till att revisorerna ska få en god uppfattning om vad som tas upp och beslutas i styrelse och nämnder, dess följsamhet till mål och uppdrag samt att notera viktiga iakttagelser utifrån såväl genomförd riskanalys som hur nämnden agerar vid eventuella avvikelser eller i övrigt utför sin styrning, uppföljning och kontroll.

De förtroendevalda revisorernas iakttagelser och bedömningar som görs utifrån protokollsgranskningen dokumenteras i avsnitt 2.4.

Analys, bedömning och rapportering

När verksamhetsåret är slut, sammanställs resultatet och en sammanfattande analys och bedömning görs. Detta sammanställs i en rapport per nämnd. Den slutliga rapporten sammanställs först efter att respektive styrelse/nämnd behandlat sina årsbokslut/verksamhetsuppföljningar för 2023. Detta för att säkerställa att granskningen omfattar hela granskningsåret.

2. Resultat av granskningen

2.1 Styrning och uppföljning av verksamhet

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende nämndens verksamhetsstyrning och uppföljning under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll

Beslutat om verksamhetsplan där det framgår hur nämnden planerar att verkställa: - Grunduppdrag - Inriktningsmål - Ev. tilläggsuppdrag	✓	2022-11-23 § 66 Planen anger: • Plan för att uppfylla sitt grunduppdrag • Nämndens inriktningsmål • Nämndens tilläggsuppdrag Nämnden har även fått uppdrag av fullmäktige att tillsammans med föreningslivet genomföra en analys av konsekvenserna av framtida klimatförändringar inom fritidssektorns behov.
Följt upp verksamhet och måluppfyllelse i tertialrapporter	✓	2023-05-23 § 36, uppföljning tertial 1 2023-09-27 § 48, uppföljning tertial 2 Nämnden prognostiserar enligt den andra tertialrapporten att samtliga verksamhetsmål kommer uppfyllas.
Följt upp verksamhet och måluppfyllelse i en årsrapport	✓	2024-02-21
Har nämnden: - Uppfyllt sitt grunduppdrag - Genomfört aktiviteter inom inriktningsmålen - Genomfört tilldelat tilläggsuppdrag	✓	Nämnden rapporterat att <i>i hög grad ha uppfyllt</i> sitt grunduppdrag. Nämnden delger vilka aktiviteter inom inriktningsmålet som är genomfört. Nämndens tilläggsuppdrag genomfört och återrapporterat till KF i maj 2023.
Bedömning av grunduppdrag, inriktningsmål och ev. tilläggsuppdrag kan styrkas med relevanta underlag	—	Nämnden redogör i årsrapport för vilka aktiviteter som genomförts inom inriktningsmål och tilläggsuppdrag. Vilka underlag som nämnden utgår från vid bedömning av grunduppdraget framgår inte. Enligt uppgift baserar nämnden bedömningen bland annat på sitt styrkort 2023.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på avvikelse från grunduppdrag, inriktningsmål och ev. tilläggsuppdrag	ET	Nämnden rapporterar inga väsentliga avvikelser.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.1.1 Bedömning

Vi bedömer att nämnden har säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med fullmäktiges mål och uppdrag. Bedömningen baseras på att nämnden bedömer att i allt väsentligt följt fullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning. Bedömningen baseras även på att nämnden har genomfört aktiviteter till inriktningsmålets uppfyllnad samt genomfört sitt tilldelade tilläggsuppdrag. Nämnden bedömer att den i *hög grad* ha uppfyllt sitt grunduppdrag. Hur nämnden gör denna bedömning är otydligt. Nämnden får meddelande om vilka aktiviteter som är genomförda inom inriktningsmålen. Uppföljning av inriktningsmål sker dock, i enlighet med kommunens styrmodell, inte till nämnd utan av respektive programstyrgrupp. För att nämnden ska ha förutsättningar att vidta åtgärder vid eventuella avvikelser bedömer vi dock att nämnden bör säkerställa att den får del av genomförd uppföljning efter att den hanterats i kommunstyrelsen.

2.2 Styrning och uppföljning av ekonomi

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende nämndens ekonomistyrning och uppföljning under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Upprättat en budget för innevarande år inom tilldelad ram	✓	2022-11-23 § 66
Följt upp ekonomin i tertialrapporter	✓	2023-05-23 § 36, uppföljning tertial 1 2023-09-27 § 48, uppföljning tertial 2 Nämnden prognostiserar enligt den andra tertialrapporten ett underskott med -4.9 mnkr för helåret.
Följt upp ekonomin i en årsrapport	✓	2024-02-21
När måluppfyllelse avseende ekonomi (inkl. budget)	—	Nämnden redovisar ett underskott med 5.3 mnkr (ca 3 % budgetavvikelse).
Vidtagit åtgärder vid indikationer på bristande måluppfyllelse avseende ekonomi	✓	Vid fritidsnämnden 2022-12-14 beslutade nämnden att justera taxor och avgifter för kommunens badanläggningar. Nämnden gav också förvaltningen i uppdrag att förhandla med INAB om hyran för Navet.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.2.1 Övriga iakttagelser

Enligt nämndens årsrapport beror underskottet till stor del inflation och av SM-veckan som arrangerades av fritidsnämnden under 2023. Projektet med SM-veckan anges ha resulterat i ett underskott med -4.2 mnkr. Enligt årsrapporten har nämnden begärt en hemställan hos kommunstyrelsen för att skriva av delen av årets underskott som rör SM-veckan i årsbokslutet. Underskottet anges även bero på ökade kostnader i nämndens övriga verksamheter.

2.2.2 Bedömning

Vi bedömer att nämnden har säkerställt en tillräcklig styrning av verksamhetens ekonomi och resultat. Vi bedömer att nämnden har säkerställt en tillräcklig uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi. Bedömningen baseras på att nämnden har antagit en budget och följt upp ekonomin via tertialrapporter samt årsrapport. Nämnden redovisar förvisso ett mindre underskott men har varit aktiva genom att uppdra förvaltningen att ta fram åtgärder.

2.3 Intern kontroll

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende nämndens internkontroll under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Beslutat om internkontrollplan	✓	2022-11-23 § 66 Beslut om internkontrollplan 2023.
Värderat identifierade risker	✓	Internkontrollplanen innehåller en riskanalys för risker inom nämndens verksamhet och ekonomi. Riskerna värderas utifrån sannolikhet att inträffa och vad konsekvenserna blir av riskerna.
Internkontrollplanen tydliggör - vilka risker som ska kontrolleras - kontrollmetod - vem som är ansvarig för kontroll - när i tid kontroll sker	✓	Internkontrollplanen innehåller samtliga punkter.
Följt upp internkontrollplanen	✓	2023-05-23 § 36, uppföljning tertial 1 2023-09-27 § 48, uppföljning tertial 2 2024-02-21
Vidtagit åtgärder vid identifierade brister	ET	Genomförda kontrollmoment från internkontrollplanen visar inget behov av åtgärder.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.3.1 Bedömning

Vi bedömer att nämnden har bedrivit sitt arbete med intern kontroll på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt. Bedömningen baseras på att nämnden har antagit en internkontrollplan och följt upp den. Genomförda kontrollmoment från internkontrollplanen visar inget behov av åtgärder.

2.4 Beslutsunderlag och protokoll

Nedan redogörs för de förtroendevalda revisorernas iakttagelser och bedömningar avseende nämndens beslutsunderlag och protokoll under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Nämndens beslutsunderlag och protokoll är tydliga	✓	Nämndens beslutsunderlag och protokoll är tydliga

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

3. Sammanfattade bedömning

Vår sammanfattande bedömning utifrån vår översiktliga granskning av fritidsnämnden är att nämnden har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av verksamhet och ekonomi. Vidare bedömer vi att nämnden har säkerställt en tillräcklig intern kontroll. Vi grundar vår bedömning på följande:

Revisionsfråga	Bedömning	Motivering
Har nämnden säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med fullmäktiges mål och uppdrag?	Ja	Bedömningen baseras på att nämnden bedömer att i <i>hög grad</i> ha uppfyllt sitt grunduppdrag och att nämnden har genomfört aktiviteter till inriktningsmålets uppfyllnad samt genomfört sitt tilldelade tilläggsuppdrag. Nämnden bör på ett tydligare sätt motivera sin bedömning av grunduppdragets uppfyllnad.
Har nämnden säkerställt att en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?	Ja	Bedömningen baseras på att nämnden har antagit en budget och har följt upp ekonomin via tertialrapporter samt årsrapport. Nämnden visar ett mindre underskott men har vidtagit åtgärder för att försöka nå en ekonomi i balans.
Har nämnden en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?	Ja	Bedömningen baseras på att nämnden har antagit en internkontrollplan och följt upp den. Genomförda kontrollmoment från internkontrollplanen visar inget behov av åtgärder.
Är nämndens beslutsunderlag och protokoll tydliga och ändamålsenliga?	Ja	Nämndens beslutsunderlag och protokoll är tydliga

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi fritidsnämnden att:

- Tydliggöra på vilka grunder nämnden bedömer om grunduppdraget uppfylls eller inte
- Säkerställa att den får del av den programuppföljning som återrapporteras till kommunstyrelsen (för de inriktningsmål som är destinerade till nämnden).

Umeå mars 2024

Samuel Larsson
Verksamhetsrevisor, EY

Max Stenman
Verksamhetsrevisor, EY

Bilaga 1. Utökad granskning fritidsnämnden

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Kommunens fritidsnämnd ansvarar för verksamhetsdriften av lokaler som nyttjas av andra verksamheter i kommunen, särskilt skolan. Sedan ett antal år tillbaka tillämpar kommunen inte interndebering och revisionen har vid flertalet tillfällen blivit uppmärksammade på att berörda nämnder upplever problem att de inte blir ersatta för det slitage som användandet medför. Det bidrar i sin tur till att nämnderna inte har medel att utveckla verksamheten och genomföra nödvändiga investeringar.

1.2 Syfte och metod

Syftet med utökade grundläggande granskningen är att kartlägga hur det kommuninterna nyttjandet av fritidsnämndens anläggningar har utvecklats under senare år, samt vilka merkostnader detta har medfört. Granskningsinsatsen är översiktlig.

Den utökade granskningen har genomförts genom en översiktlig dokumentstudie kopplat till lokalutnyttjande vid Umeå kommuns idrotts- och fritidsanläggningar. Kompletterande intervjuer har genomförts med ansvariga tjänstepersoner.

2. Iakttagelser

2.1 Övergripande roll- och ansvarsfördelning för kommunens fastigheter

Ytterst regleras området av Umeå kommuns lokalförsörjningsdirektiv (reviderad av KF 2011-01-26)¹. Roll- och ansvarsfördelningen bygger på att Fastighet inom tekniska nämnden äger kommunens fastigheter, är ansvarig för kommunens lokalförsörjning och lokalanvändning. Tekniska nämnden ansvarar och bekostar också vakanser i beståndet. I ägandeskapet ingår att förvalta kommunens fastighetsbestånd, upplåta lokaler och bostäder åt kommunens verksamheter och i förekommande fall externa hyresgäster. I förvaltarskapet ingår att följa kapitalbevarande krav och verksamheternas efterfrågade lokalkvalitet. I detta ingår drift och skötsel, planerat underhåll, försörjning med el, värme och vatten samt övrig fastighetservice till kommunens lokalbrukare.

Lokalbrukande nämnders ansvar är att bära kostnaderna för nyttjande av lokaler och lokalanknuten service. Dessa nämnder ska också planera sina behov av lokaler och bostäder för sin verksamhet genom att upprätta långsiktiga lokalförsörjningsplaner.

Kommunstyrelsens arbetsutskott antog år 2016 ett dokument som beskriver ansvarsfördelningen i Umeå kommuns egna fastigheter. Den generella principen är att Fastighet ansvarar för mark, byggnader, installationer och fast inredning som kan relateras till fastighetens basfunktion. Hyresgästen ansvarar för inredning som relateras till verksamheten i den specifika lokalen. Enligt gränsdragningslistan ansvarar hyresgästen i regel för städning av de lokaler som hyrs, med undantag för driftutrymmen.

Dokumentet beskriver också ansvarsfördelning för specifika fastigheter som idrottsanläggningar, ishallar och konstgräs. Här ansvarar i regel hyresgästen, det vill säga fritidsnämnden, för majoriteten av uppgifterna exklusive fast inredning och belysning. I badanläggningar ansvarar fritidsnämnden för

¹ KF beslutade 2023-12-18 om en ny fastighetspolicy för kommunen. KF beslutade också att ge tekniska nämnden i uppdrag att uppdatera lokalförsörjningsdirektiven utifrån den fastställda fastighetspolicyen

drift och funktionsansvar för vattenreningsanläggning samt förbrukningsmaterial och underhåll med intervall mindre än ett år. Nämnden ska också svara för städning av lokaler där kommunen bedriver verksamhet, såvida detta inte ålagts annan.

2.2 Ansvarsfördelningen regleras vidare i reglementen

I tekniska nämndens reglemente framgår att tekniska nämnden ska ha ett helhetsansvar för kommunens lokalförsörjning avseende planering, förvaltning och utveckling av verksamheternas lokaler samt boende för sociala behov samt svara för planering och byggande av kommunala fastigheter och anläggningar.

Fritidsnämnden ansvarar för korttidsuthyrning av hela kommunens skol- och idrottslokaler för föreningsverksamhet samt långtidsuthyrning av lokaler för föreningsverksamhet. Nämnden ansvarar för skötsel och uthyrning av idrotts- och fritidsanläggningar, både för elit- och breddidrott. I uppdraget ingår även skötsel av friluftsområden samt fiskefrämjande åtgärder.

2.3 Ansvar för städning

Intervjuade inom fritidsnämnden uttrycker att gränsdragningen avseende städning är otydlig inom kommunen. Som framgår ovan finns en diskrepans mellan reglementen och den aktuella gränsdragningslistan för kommunens egna fastigheter. Enligt tekniska nämndens reglemente ansvarar nämnden för städning, men enligt gränsdragningslistan som antogs 2016 åligger detta ansvar den nämnd som hyr lokalerna. Tidigare hade nämnderna budget för att upphandla städ till de lokaler som de hyrde, men sedan ansvaret för städ överfördes till tekniska nämnden har nämnderna inte längre budget för detta. Sammantaget kan vi konstatera att gränsdragningslistan för fastigheter inte är fullt aktuell.

I december 2022 beslutade tekniska nämnden om servicenivåer för städ- och verksamhetsservice. Här konstaterar nämnden att det behövs ett nära samarbete med för verksamheterna för att lokalvården ska hålla god standard. Enligt tekniska nämndens beslut ansvarar verksamheten, eller hyresgästen, för idrottshallens golv samt läktare, rengöring, avtorkning av inventarier, verksamhetsutrustning, gymnastikredskap, sanering av avföring, blod och kräk, materialförråd, tvättstugor, VIP utrymmen och omklädningsrum för föreningar. Tekniska nämnden ska ansvara för resterande delar. Därmed överförde tekniska nämnden ansvar till andra nämnder. Enligt intervjuade har detta medfört att det är otydligt vilka som faktiskt ansvarar för städning och att nämnderna har ett utökat ansvar som de inte har täckning för i budgeten.

Intervjuade inom fritidsnämndens verksamheter konstaterar vidare att det förekommer fall när andra förvaltningar ber fritidsnämnden om tjänster som inte ingår i fritidsnämndens uppdrag. Ett exempel är när skolor önskar att skidspår i anslutning till skolor prepareras, vilket fritidsnämnden enligt uppgift inte har budget för att utföra.

2.4 Fritidsnämndens merkostnader

Utifrån tillgängliga underlag har det inte varit möjligt att kartlägga fritidsnämndens eventuella merkostnader för andra förvaltningars nyttjande av lokaler och anläggningar. Enligt reglemente ansvarar fritidsnämnden för drift av kommunens idrotts- och fritidsanläggningar och får medel för detta. Vi har inte identifierat att det i någon stor utsträckning förekommer fall där andra nämnder utnyttjar fritidsnämnden för uppdrag de inte har ansvar för. Om det förekommer är det inte möjligt att utifrån ekonomisk uppföljning särskilja sådana merkostnader från övrig verksamhet.

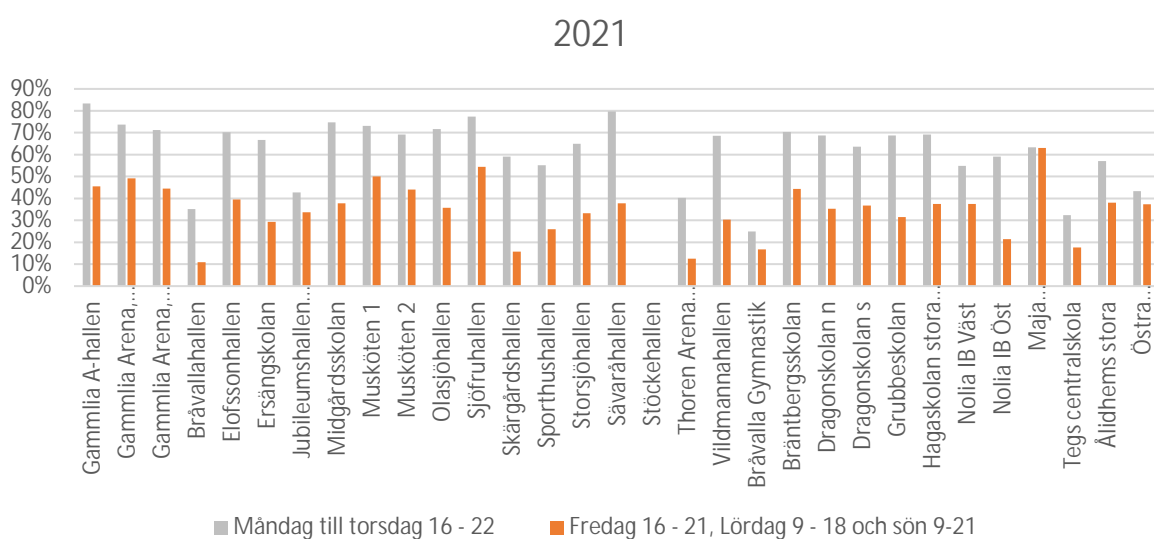
2.5 Lokalutnyttjande i fritidsnämndens lokaler

Flera av de lokaler fritidsnämnden hyr ut är gymnastiklokaler för skolor i kommunen. Dessa lokaler blockhyr skolorna på vardagar mellan 8–16, vilket innebär att ingen utomstående kan boka lokalerna.

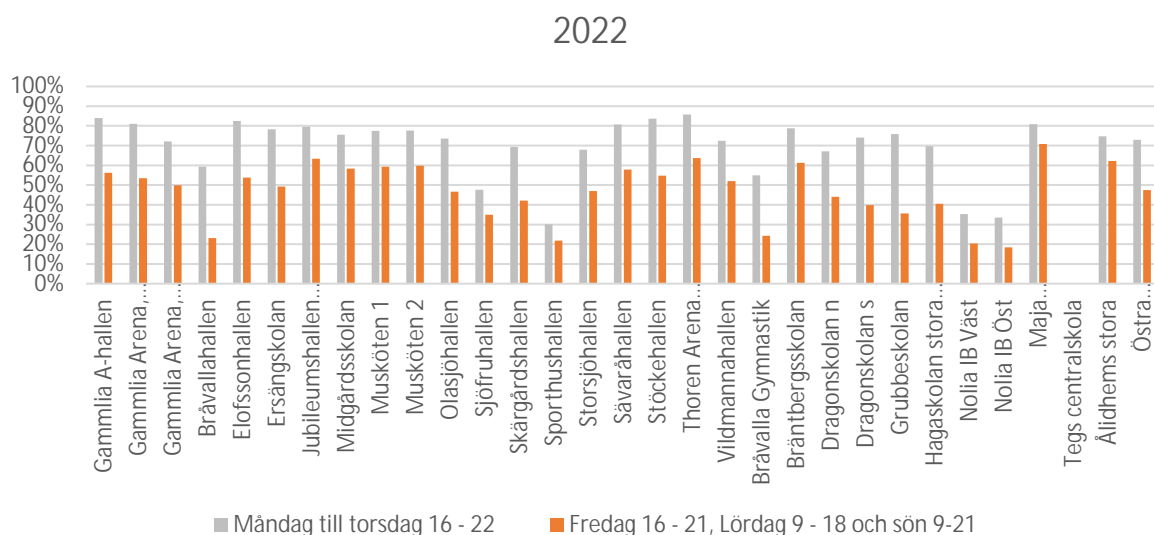
Kommunens princip är att skolorna inte betalar för detta genom interndebitering, utan att fritidsnämnden istället blir kompenserade i sin budget för driften.

Enligt intervjuade finns det mycket positivt med att interndebiteringen togs bort, men en följd är att många ekonomiska incitament faller bort. Exempelvis saknas det i dagsläget incitament att hyra ut lokalerna under dagtid. Skolorna nyttjar sällan lokalerna under alla tider mellan 8–16, vilket innebär att det finns luckor för att hyra lokalerna. Detta skulle generera intäkter till kommunen. Enligt intervjuade finns det dock nackdelar med att hyra ut skolornas lokaler under dagen, exempelvis att obehöriga rör sig på skolområdet.

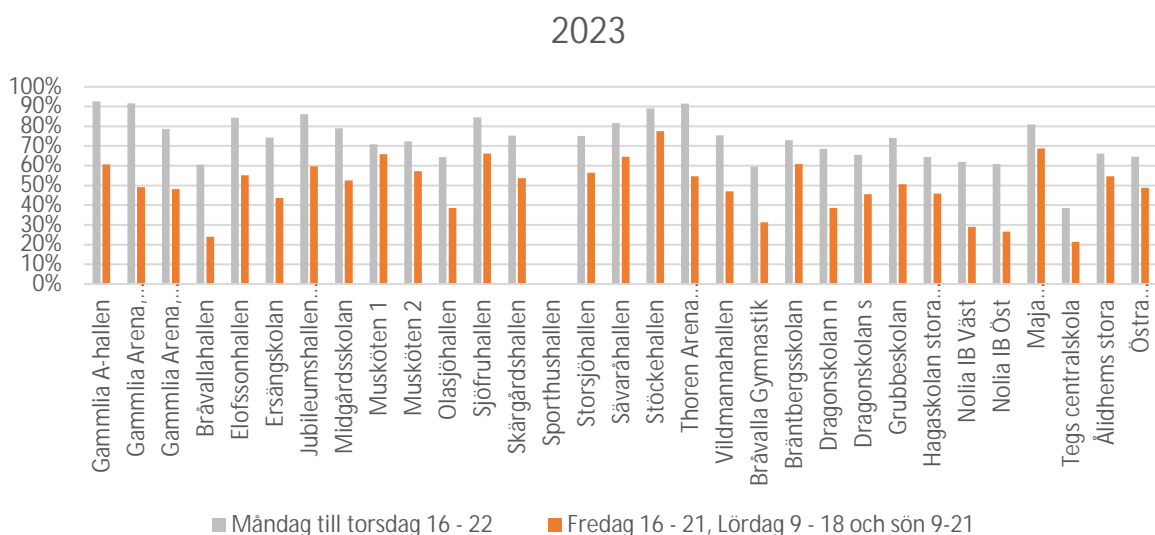
Fritidsnämnden för statistik över lokalutnyttjande på kvällstid och helger för majoriteten av lokalerna. Nedan har vi sammanställt lokalutnyttjandet per hall 2021–2023.

Figur 1: Lokalutnyttjande 2021. Källa: Umeå kommun

Figur 2: Lokalutnyttjande 2022. Källa: Umeå kommun

Figur 3: Lokalutnyttjande 2023. Källa: Umeå kommun

Som framgår av sammanställningen varierar lokalutnyttjandet dels mellan lokaler, dels mellan måndag – torsdag och fredag-söndag. Under måndag – torsdag har det genomsnittliga utnyttjandet ökat från 60 % 2021 till 71 % 2023. Under fredag-söndag har utnyttjandet ökat från 34 % till 48 % mellan 2021 och 2023.

Vad gäller konstgräsplaner finns inte nyckeltal över andelen nyttjande timmar, eftersom det i regel saknas öppnings- och stängningstider. Enligt intervjuade är 1 200 timmar per år ett vedertaget nyckeltal för ett godkänt nyttjande av konstgräsplaner. Av fritidsnämndens statistik framgår att endast fyra konstgräsplaner uppnår detta; Umeå Energi Arena Sol, Nolia, Thoren Arena och Tegstunet. Övriga planer nyttjas i genomsnitt drygt 500 timmar per år, vilket innebär att det finns flera vakanta tider.

3. Slutsats

Syftet med den utökade granskning har varit att kartlägga hur det kommuninterna nyttjandet av fritidsnämndens anläggningar har utvecklats under senare år, samt vilka merkostnader detta har medfört. Utifrån tillgängliga underlag har det inte varit möjligt att kartlägga det kommuninterna nyttjandet, och eventuella merkostnader. Utifrån underlagen är det inte möjligt att särskilja eventuella merkostnader från andra förvaltningars nyttjande från den ordinarie verksamheten.

Vi har däremot identifierat ett antal risker:

- Det finns otydligheter i roll- och ansvarsfördelningen avseende kommunens lokaler
- Det nuvarande systemet medför risker att lokaler står tomma under dagtid vilket leder till uteblivna intäkter för kommunen
- Det finns risk att fritidsnämnden inte lyckas hyra ut lokaler under kvällstid och helger i tillräcklig utsträckning, vilket också leder till uteblivna intäkter
- I och med att interndebitering har upphört har risken ökat att förvaltningar driver kostnader hos en annan förvaltning

Max Stenman, EY